

Godt nytt! er en rapport om leseferdighetene til norske barn i ti års alder. Analysene er foretatt på bakgrunn av resultatene fra Progress in International Reading Study (PIRLS) 2016, hvor 50 land deltok. Norge har vært med i alle fire rundene av PIRLS siden 2001, og deltakelsen gir dermed mulighet for å se på leseutviklingen hos norske elever i et 15-års perspektiv. I 2016 deltok Norge også i den nye undersøkelsen ePIRLS, som undersøker elevers ferdigheter i informasjonslesing på nett.

Hovedfunn i PIRLS og ePIRLS 2016

- Norske elever på både 4. og 5. trinn viser en klar framgang i lesing, og ligger langt over det internasjonale gjennomsnittet.
- Framgangen er betydelig fra forrige PIRLS-runde i 2011.
- Det er en større andel sterke lesere på begge klassetrinn.
- Andelen svake lesere er betydelig redusert på 4. trinn, og andelen er stabil på 5. trinn.
- ePIRLS viser at norske elever også har meget gode ferdigheter i lesing på internett, sammenlignet med elever i andre land.
- Jenter har fortsatt bedre leseferdigheter enn gutter i Norge.
- Flerspråklige norske elever har også gjort framgang siden 2011, men har fortsatt et svakere gjennomsnittresultat i PIRLS enn enspråklige elever.

Gode leseferdigheter blant norske tiåringer

Norske elever ligger godt over det internasjonale gjennomsnittet i PIRLS 2016, som er på 500 poeng. På 5. trinn er det norske gjennomsnittresultatet 559 poeng, og på 4. trinn 517 poeng. I Norden er det bare Finland, med 566 poeng, som plasserer seg over Norge.

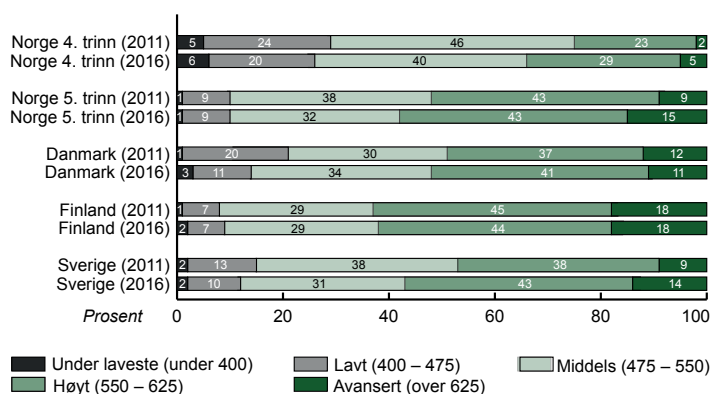
På begge klassetrinn oppnår de norske elevene i PIRLS 2016 i snitt 10 poeng mer enn elevene som deltok i PIRLS 2011. På 4. trinn befinner nå 34 prosent av elevene seg på de to høyeste ferdighetsnivåene i lesing. På 5. trinn er 58 prosent av elevene nå sterke lesere. 15 prosent av disse er på avansert nivå, en betydelig fremgang fra 9 prosent i 2011.

Det er gledelig å se at det er en betydelig lavere andel elever med svake leseferdigheter på 4. trinn i 2016 enn det var i 2011. På 5. trinn er andelen svake lesere stabil. 9 prosent av femteklassingene ligger på lavt nivå, og 1 prosent under laveste ferdighetsnivå.

Jevnt over ligger de nordiske landene godt an i PIRLS 2016. Finland ligger fortsatt øverst av de nordiske landene. Sverige har bedre resultater etter en nedadgående tendens

Figur 1. Trender for leseferdighet, prosent elever på ulike mestringsnivå i Norden.

” De norske elevene i PIRLS 2016 oppnår i snitt 10 poeng mer enn elevene som deltok i PIRLS 2011.

i 2006 og 2011, og plasserer seg rett under Norge. Danmark registrerer en liten tilbakegang, og skårer signifikant lavere enn Norge, men danske elever ligger fortsatt godt an internasjonalt.

Gode ferdigheter i lesing på internett

Den nye undersøkelsen ePIRLS har undersøkt elevenes lesing i et simulert internett. 14 land valgte å gjennomføre denne valgfri tilleggundersøkelsen, deriblant Norge.

Også her ligger norske elever godt an. Norske tiåringer er bare forbigått av Singapore av deltakerlandene, med en snittskår på 568 poeng.

Jentene gjør det bedre enn guttene også i ePIRLS, men kjønnsforskjellene er litt lavere i ePIRLS enn i PIRLS.

Tabell 1. Resultater i ePIRLS.

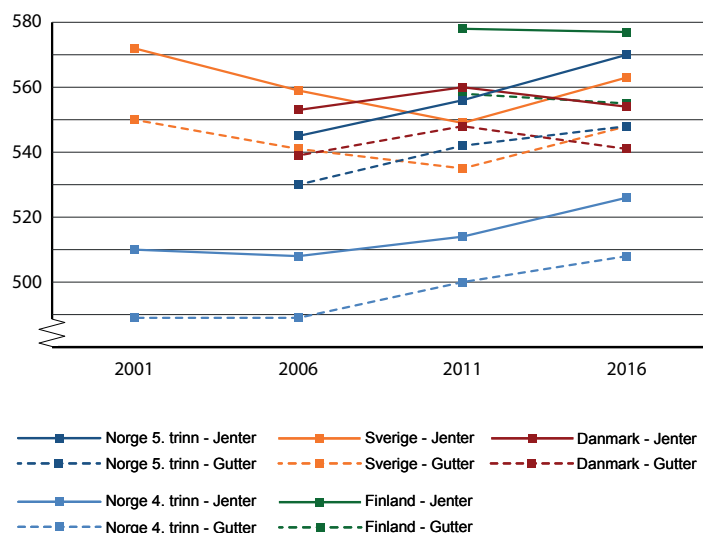
Land	ePIRLS resultat
Singapore	588 (3,0)
Norge – 5. trinn	568 (2,2)
Irland	567 (2,5)
Sverige	559 (2,3)
Danmark	558 (2,2)
USA	557 (2,6)
Taiwan	546 (2,0)
Canada	543 (3,2)
Israel	536 (2,3)
Italia	532 (2,1)
Slovenia	525 (1,9)
Portugal	522 (2,2)
Internasjonalt gjennomsnitt	500
Georgia	477 (3,3)
De forente arabiske emirater	468 (2,2)

Standardfeil i parentes

Større forskjeller mellom jenter og gutter

Både jenter og gutter har framgang i PIRLS 2016 sammenlignet med 2011, men jentenes framgang er størst. Dermed er det fortsatt kjønnsforskjeller når det kommer til leseferdigheter. Norske jenter på 5. trinn har i snitt 22 poeng mer enn guttene i PIRLS, og 18 poeng mer i ePIRLS.

Figur 2. Utviklingstrender i leseferdighet i de nordiske landene fordelt på kjønn.

Kjønnsforskjeller i jentenes favør er gjeldende for 48 av de 50 landene som deltok i PIRLS, så også i alle de nordiske landene. Finland har like store forskjeller mellom kjønnene som Norge. Sverige har redusert forskjellene fra 22 poeng i 2011 til 15 poeng i 2016. I Norden er det Danmark som har lavest og mest stabil forskjell mellom kjønnene, på 14 poeng.

” Norske jenter på 5. trinn har i snitt 22 poeng mer enn guttene i PIRLS, og 18 poeng mer i ePIRLS.

PIRLS 2016 viser imidlertid at mestringsnivået er mer avgjørende for disse elevenes leserprofil enn kjønn. Funnene i PIRLS utfordrer også et bilde av et elevlandskap bestående av flinke, motiverte jentelesere og svake, umotiverte guttelesere. Men svake guttelesere har allikevel en mindre positiv opplevelse av leseundervisningen. Det er likevel interessant å merke seg at mer enn 80 prosent av disse guttene er positive i hvordan de opplever leseundervisningen.

Framgang blant flerspråklige elever

Det er fortsatt prestasjonsforskjeller mellom enspråklige og flerspråklige elever i norsk skole, og det er en sammenheng mellom hvor ofte det snakkes norsk hjemme, og gjennomsnittlig skår i lesekompetanse.

Men også blant de flerspråklige elevene er det framgang. Elever som av og til snakker norsk hjemme oppnår i gjennomsnitt 18 poeng mer i 2016 enn i 2011. De flerspråklige barnas sosiale bakgrunn er av stor betydning for leseferdighetene deres. Det er ubetydelige forskjeller mellom enspråklige og flerspråklige blant elever med foreldre som har høyere utdanning og hvor det er mer enn 100 bøker i hjemmet.

” De flerspråklige barnas sosiale bakgrunn er av stor betydning for leseferdighetene deres.

Skolestartsalder

Funnene i PIRLS 2016 bekrefter at diskusjonen som pågår rundt skolestartsalder bør fortsette. Det er betydelige forskjeller i skår mellom elever født tidlig og sent på året. Særlig er det forskjell mellom de eldste jentene og de yngste guttene.

” **Det er betydelige forskjeller i skår mellom elever født tidlig og sent på året.**

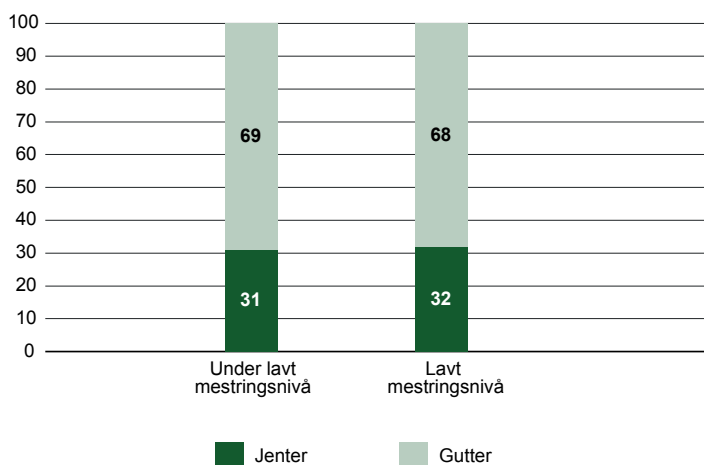
Elever som ikke har gode nok leseferdigheter på mellomtrinnet risikerer å falle tidlig fra i kunnskapsutviklingen, noe som først blir synlig i frafallsstatistikken mange år senere. Den politiske utfordringen er derfor at man bør sette inn tiltak før fenomenet observeres i denne statistikken.

Det er svært få barn i Norge som utsetter skolestarten. I Norge gjelder dette 0,6 % av årskullene. I Danmark har dette til sammenligning vært tilfelle for 21 % i 2004 og 9 % i 2010, og det har blitt uttrykt bekymring for denne nedgangen blant danskene. Funnene i PIRLS 2016 gir grunn til å reise spørsmålet om ikke flere norske barn kunne hatt fordel av å vente ett år med skolestarten. Dette gjelder særlig barn som er født sent på året, og som i tillegg er umodne for alderen sin.

Oppfølging av elever som strever med lesing

Sammenlignet med resultatene fra tidligere PIRLS-runder, er det nå færre elever både på 4.- og 5. klassetrinn som må betegnes som svake lesere i Norge. Fortsatt er det et klart flertall av gutter som inngår i denne kategorien. Skolenes beredskap for å hjelpe elever som strever med lesing synes å variere, og det er spesielt bekymringsfullt at over en tredjedel av de norske lærerne oppgir at de aldri får hjelp av en spesialpedagog eller spesialist på leseopplæring.

Figur 3. Prosentandel gutter og jenter på de laveste mestringsnivåene.

” **Over en tredjedel av de norske lærerne oppgir at de aldri får hjelp av en spesialpedagog eller spesialist på leseopplæring.**

Lærerens betydning

PIRLS 2016 bekrefter tidligere inntrykk av at norske lærere er kvalifiserte, har solid erfaring og trives gjennomgående godt med yrket sitt. Men når vi studerer det teoretiske, lesefaglige innholdet i grunnutdanningen, stiller vi spørsmål ved om innholdet har kvalifisert godt nok til alle utfordringene en som lærer møter i klasserommet når det gjelder leseopplæringen. Viktige endringer av innholdet i lærerutdanningen vil kunne styrke fremtidige lærerne i dette arbeidet.

Lærerne har brukt mer tid på kompetanseutvikling i 2016 enn i 2011. Erfaringsdeling med kollegaer og samarbeid om å utvikle undervisningen kan ha sammenheng med elevenes kompetanseutvikling i lesing. Dette vitner kanskje om en profesjonsutvikling som vil være i tråd med retningslinjene i læreplanens nye overordnede del. Dessuten ser vi at på skoler med høy vektlegging av læringsutbytte får elevene noe høyere leseskår enn på skoler med middels vektlegging.

Det har vært en viss endring i lesepraksiser som lærerne bruker ofte, og repertoaret av ulike tilnærminger og leseaktiviteter er stort. I sum kan dette være med å løfte elevenes resultater i positiv retning.

Tabell 2. Sammenhenger mellom lærersamarbeid og elevenes leseskår.

	Gruppe 1: Samarbeider mye	Gruppe 2: Samarbeider middels	Gruppe 3: Samarbeider lite
Prosent elever	49%	37%	14%
Gjennomsnittlig leseskår	564 (2,9)	554 (3,2)	554 (6,4)

Standardfeil i parentes

” **Viktige endringer av innholdet i lærerutdanningen vil kunne styrke fremtidige lærere i arbeidet med leseopplæring.**

Forskjell på by og land

Elever på 5. trinn som er bosatt i små kommuner oppnår svakere leseresultater enn elevene i større kommuner, både på PIRLS og ePIRLS. Resultatet samsvarer ikke med de norske idealene for enhetsskolen eller fellesskolen, og indikerer at en del elever i de små kommunene får dårligere leseundervisning enn elever i de større kommunene. Vi må være forsiktige med å forklare hvorfor det er slik, men forskjeller i lærernes kvalifikasjoner og erfaring kan være en mulig forklaring.

” Resultatene indikerer at en del elever i de små kommunene får dårligere leseundervisning enn elever i de større kommunene.

Skolemiljø

Resultatene fra PIRLS 2016 viser at Norge har et godt skolemiljø sammenlignet med andre land. Sammenlignet med andre nordiske land, opplever norske lærere høyere grad av orden og trygghet, norske foreldre er fornøyde, og flere norske elever føler høy grad av skoletilhørighet og færre blir mobbet enn i andre land. Det er klare sammenhenger mellom skolemiljø og leseferdighet. Spesielt er aspekter knyttet til fellesskap og trygghet på skolen av stor betydning for norske elever.

” Det er klare sammenhenger mellom skolemiljø og leseferdighet.

Fakta om PIRLS 2016

- PIRLS (Progress in Reading Literacy Study) er en internasjonal leseundersøkelse som måler leseferdigheter hos barn på i ti års alder.
- PIRLS har vært gjennomført i 2001, 2006, 2011 og 2016. Norge har deltatt i alle rundene.
- 50 land deltok i PIRLS 2016. 14 av disse deltok i den digitale leseprøven ePIRLS
- I Norge deltok 8586 elever ved 160 skoler i PIRLS 2016. Av disse var det 4354 elever på 4. trinn og 4232 elever på 5. trinn. 3514 av deltakerenelevne på 5. trinn gjennomførte ePIRLS.
- 5. trinn er hovedtrinn for Norge i PIRLS 2016. Tidligere har 4. trinn vært hovedtrinn. For å måle trender og utvikling, deltok Norge også med 4. trinn i 2016.
- PIRLS består av lesehefter med skjønnlitterære tekster og informasjonstekster og oppgaver (i ePIRLS informasjonstekster som leses på PC), samt spørreskjema til elevene, deres foresatte, norsklærer og skoleledelse.
- *The International Association for the Evaluation of Educational Achievement* (IEA) er ansvarlige for PIRLS.
- *The TIMSS & PIRLS International Study Center* ved Boston College i USA, har det internasjonale hovedansvaret for organiseringen og gjennomføringen av undersøkelsen.
- I Norge har Nasjonalt senter for leseopplæring og leseforskning – Lesesenteret ved Universitetet i Stavanger vært ansvarlige for gjennomføringen av PIRLS 2016.